

Załącznik nr 1 do uchwały nr LXI/164/2010
Rady Gminy Parysów – Komisarz Rządowy
z dnia 12 listopada 2010 r.

PLAN

ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

PARYSÓW

NA LATA 2010-2020

Spis treści

Wprowadzenie	2
I. OPIS MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW	3
1. Położenie	3
2. Środowisko przyrodnicze.....	4
3. Środowisko kulturowe.....	5
4. Problemy społeczne	5
5. Problemy gospodarcze	7
6. Infrastruktura techniczna	8
7. Budżet gminy	12
8. Podsumowanie – analiza SWOT	13
III. WIZJA ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW I ZADANIA SŁUŻĄCE JEJ REALIZACJI	14
IV. PROGRAM INWESTYCYJNY MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW NA LATA 2010-2013 i 2014-2020 (wyciąg z planu inwestycyjnego gminy).....	18
V. PLANOWANE I POSTULOWANE ZADANIA INWESTYCYJNE PODMIOTÓW ZEWNĘTRZNYCH	19
VI. OCZEKIWANE EFEKTY REALIZACJI PLANU.....	20
VII. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU.....	21
IX. SPOSOBY MONITOROWANIA	21
Spis map	21

Wprowadzenie

W staraniach Gminy o uzyskanie dofinansowania zewnętrznej inwestycji ważnych dla rozwoju wsi gminnej ze środków PROW stało się niezbędne posiadanie planu odnowy miejscowości. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 plan odnowy miejscowości jest niezbędnym załącznikiem do wniosku o przyznanie dofinansowania.

Prace nad planem zostały wdrożone w maju 2010 roku. W trakcie tych prac przeprowadzono dwa spotkania:

- w dniu 31 maja 2010 r., na którym zarysowano metodologię prac i podstawowe problemy rozwoju miejscowości w horyzoncie czasowym do 2020 roku,
- w dniu, na którym zaprezentowano wstępną wersję dokumentu oraz dokonano jej akceptacji z uwzględnieniem wprowadzenia zgłoszonych poprawek i uzupełnień.

W pracach nad planem wykorzystano wiele różnorodnych materiałów, w tym zwłaszcza:

- „Plan rozwoju lokalnego gminy Parysów na lata 2009-2020” stanowiący załącznik do uchwały Nr XXX/95/09 Rady Gminy Parysów – Komisarz Rządowy z dnia 16 września 2009 r.,
- Program sanitacji gminy Parysów z 2008 roku,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Parysów z 2000 roku,
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Parysów z 2003 roku,
- Program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami gminy Parysów z 2004 roku,
- Baza Danych Regionalnych GUS za lata 2000-2008.

I. OPIS MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW

1. Położenie

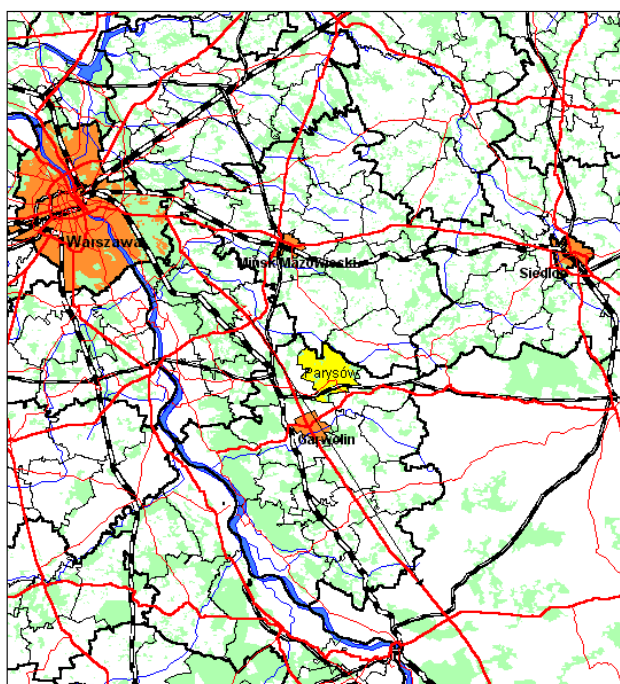
Gmina Parysów jest położona w północno-wschodniej części powiatu garwolińskiego w województwie mazowieckim (mapa 1). Odległości drogowe z miejscowości gminnej Parysów wynoszą: do Garwolina około 13 km, do Warszawy około 60 km. Są to odległości niewielkie, co sprawia, że mieszkańcy Parysowa i całej gminy mają możliwości korzystania z rynku pracy i usług w tych miastach.

Powierzchnia gminy - 64 km², stawia ją w grupie mniejszych obszarowo gmin w kraju, a liczba ludności 4127 osób (na koniec 2008 r.) - również w grupie małych. Należy do gmin wiejskich średnio zaludnionych (aktualnie 64 osoby na 1 km²).

W skład gminy wchodzi 12 miejscowości (10 sołectw). Największą z nich jest siedziba gminy – Parysów (1089 mieszkańców tj. 26,3% mieszkańców gminy).

Miejscowość Parysów posiadała w przeszłości prawa miejskie. Zachował się miejski układ urbanistyczny Parysowa (duży rynek z kościołem i ulice rozchodzące się od rynku – mapa 2).

Mapa 1. Położenie gminy Parysów - wybrane aspekty

Legenda	
	granice powiatów
	granice gmin
	drogi krajowe
	drogi wojewódzkie
	koleje
	lasy
	rzeki
	gmina Parysów
	wybrane miasta

Opracowanie własne

Mapa 2. Rynek w Parysowie

Źródło: Geoportal/Mapy

2. Środowisko przyrodnicze

Miejscowość Parysów charakteryzuje się przeciętnymi walorami przyrodniczymi. Cała gmina znajduje się w zlewni rzeki Świder, która stanowi północno-wschodni odcinek granicy gminy. Niewielki północno-zachodni fragment gminy wchodzi w skład Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Wskaźnik lesistości gminy jest niski (19,8% na koniec 2007 roku). Warunki fizjograficzne gminy są zróżnicowane. Wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest bardzo niska. Potencjalne warunki do rekreacji posiadają miejscowości Górki-

Kolonia i Kozłów.

Głównym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego jest zanieczyszczanie wód powierzchniowych, spowodowane rosnącym zużyciem wody z powszechnie już występujących wodociągów przy ograniczonej do części miejscowości gminnej kanalizacji i niewielkiej przepustowości oczyszczalni ścieków.

3. Środowisko kulturowe

Na terenie gminy znajduje się duża ilość (115) stanowisk archeologicznych, w tym o dużych wartościach naukowo-poznawczych. Do ciekawszych obiektów należy zaliczyć grodziska w Kozłowie i Parysowie oraz cmentarzysko kultury grobów kloszowych w Stodzewie.

Największe znaczenie historyczne i kulturowe posiada miejscowość gminna Parysów. W 1445 roku została erygowana tu parafia, a w 1538 roku miejscowość uzyskała prawa miejskie. Zachował się czytelny do dziś miejski układ przestrzenny miejscowości. Dominantą tego układu jest neobarokowy kościół parafialny (wzniesiony w latach 1904-1926, wpisany do rejestru zabytków), widoczny w okolicy ze znacznych odległości. Zabytkowy charakter posiadają dwa młyny motorowe i wiatrak koźlak w Parysowie (wpisany do rejestru zabytków) oraz cmentarz parafialny w Parysowie, założony na przełomie XVIII i XIX wieku, którego stara część wraz z usytuowaną kaplicą cmentarną wpisana jest do rejestru zabytków.

Na terenie gminy zachowały się, w niezbyt dobrym stanie, dwa zespoły dworskie: w Poschle (z początku XIX wieku) i Kozłowie (lepiej zachowany – z początku XX wieku).

4. Problemy społeczne

Korzystne położenie gminy Parysów sprawia, że liczba ludności w ostatnim dwudziestoleciu jest tu bardzo stabilna (4138 mieszkańców w 1988 roku, 4127 w końcu 2008 roku). W miejscowości gminnej Parysów miał miejsce niewielki ubytek ludności (1093 osoby w 1988 roku, 1089 osób w 2008 roku – ubytek 0,4%).

Ludność gminy jest relatywnie młoda. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym¹ wynosił 25,8%, w wieku produkcyjnym 57,9%, a poprodukcyjnym 16,3%. Korzystna struktura wiekowa jest czynnikiem, który sprawia, że przyrost naturalny jest w gminie dodatni i w zasadzie równoważy niewielkie ujemne saldo migracji, co w rezultacie daje stabilną liczbę ludności.

Sytuację mieszkaniową gminy można uznać za przeciętną na terenach wiejskich. Według stanu w końcu 2008 roku w gminie było 1238 mieszkań o przeciętnej powierzchni 84 m². Na 1

---

¹ Według stanu na koniec 2008 roku

osobę przypadało 25,2 m². Wodociąg posiadało 84,2 % mieszkań, łazienkę 69,1%, a centralne ogrzewanie 51,2%.

Na terenie gminy znajdują się 2 szkoły podstawowe (w Parysowie i Woli Starogrodzkiej), do których w roku szkolnym 2007/2008 uczęszczało 298 uczniów oraz Gimnazjum Gminne w Parysowie z liczbą uczniów 184. Za kilkanaście lat znacznie zmniejszy się liczba uczniów gimnazjum. Liczba osób 0-2 lat, które w 2020 roku osiągną wiek gimnazjalny, wynosiła na koniec 2008 roku 149.

Wychowaniem przedszkolnym zajmuje się przedszkole 4-oddziałowe w Parysowie o 60 miejscach, do którego uczęszcza 89 dzieci (w roku szkolnym 2007/2008) oraz 1 oddział przedszkolny, do którego uczęszczało 12 dzieci. Nowy budynek przedszkola znajduje się w budowie.

Podobnie jak w każdej gminie, również w gminie Parysów znajduje się znaczny odsetek ludności wymagający pomocy. Identyfikowaniem osób wymagających wsparcia i świadczeniem pomocy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W 2008 roku z jego pomocy skorzystało 165 rodzin (653 osoby, co stanowi 13% mieszkańców gminy). Powody trudnej sytuacji życiowej rodzin zostały sformułowane następująco²:

- długotrwałe bezrobocie i ubóstwo rodzin,
- niski poziom wykształcenia rodziców i brak motywacji do nauki,
- niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin (brak właściwej opieki nad dzieckiem ze strony rodziców),
- niemożność rozwijania zainteresowań spowodowana brakiem obiektów kulturalno-sportowych,
- uzależnienia – łatwy dostęp do środków uzależniających (alkohol, narkotyki, komputery),
- złe warunki mieszkaniowe,
- zła sytuacja zdrowotna – niepełnosprawność dzieci i dorosłych.

Miejscowość gminna Parysów posiada większość placówek niezbędnych do prawidłowej obsługi mieszkańców gminy. Do placówek tych należą: biblioteka, prywatny gabinet lekarski, apteka, bank spółdzielczy, poczta, komisariat policji. Przestał funkcjonować Gminny Ośrodek Kultury, którego funkcje czasowo, w ograniczonym zakresie, pełni Biblioteka Gminna.

---

² Według projektu „Gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na lata 2009-2015”

5. Problemy gospodarcze

Gospodarcze problemy rozwoju wsi Parysów, ze względu na dostępność danych, zostaną scharakteryzowane w skali całej gminy. Wiążą się one głównie z rolnictwem oraz pozarolniczą działalnością produkcyjną i usługową.

Rolnictwo jest ważnym działem gospodarki na terenie gminy. Decyduje o tym 4,3 tys. ha użytków rolnych i około 0,5 tys. osób pracujących głównie w swoim gospodarstwie rolnym. Rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się bardzo niską jakością (54,1 pkt wg IUNG) i wysokim udziałem trwałych użytków zielonych (27,9 %). Do warunków tych dostosowane są kierunki produkcji i wyposażenie gospodarstw w maszyny i urządzenia. W produkcji roślinnej widoczny jest bardzo wysoki (około 77 %) udział zbóż w strukturze zasiewów, a w produkcji zwierzęcej - przeciętna obsada zarówno bydła (46 sztuk/100 ha użytków rolnych) jak i trzody chlewnej (77 sztuk/100 ha użytków rolnych). Gospodarstwa rolne w gminie są bardzo rozdrobnione. Na ogólną ilość 922 – 306 gospodarstw posiadało powierzchnię mniejszą niż 2 ha użytków rolnych, a kolejne 298 mieściło się w przedziale 2-5 ha. Zaledwie 97 gospodarstw posiadało powierzchnię powyżej 10 ha użytków rolnych. Na jedno gospodarstwo przypada 4,6 ha użytków rolnych, a we władaniu gospodarstw powyżej 10 ha użytków rolnych koncentrowało się 32,5% powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych³.

Problemem w wielu wsiach staje się wypadanie ziemi z rolniczego użytkowania. W skali gminy (według PSR 2002) powierzchnia odłogów i ugorów wynosiła 697 hektarów co stanowiło 22,4% powierzchni gruntów ornych. Dodatkowo nie było uprawianych 189 ha łąk i pastwisk, co w sumie daje 886 ha tj. 20,4% użytków rolnych. W większości powinny być one sukcesywnie zalesiane według odrębnych programów. W latach 2000-2007 zalesiono zaledwie 36 ha.

Liczba pracujących na terenie gminy **poza rolnictwem indywidualnym** (bez zakładów o liczbie pracujących do 9 osób) wynosiła na koniec 2007 roku 468 osób, a na koniec 2008 roku zmniejszyła się do 388 osób. Największym zakładem produkcyjnym na terenie gminy jest zakład FLIPSY Sp. z o. o., zlokalizowany we wsi Stodzew. Zakład zajmuje się produkcją chipsów ziemniaczanych i żywności bezglutenowej na bazie grysu kukurydzianego i ziemniaczanego. Na koniec 2008 roku były zarejestrowane 163 osoby bezrobotne, co stanowiło 6,8% ludności w wieku produkcyjnym, a na koniec 2009 roku liczba bezrobotnych zwiększyła się do 211 osób (8,8 osób/100 osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to niekorzystne zjawiska na rynku pracy w 2008 i 2009 roku.

W rejestrze REGON na koniec 2008 roku figurowało 161 podmiotów, a na koniec 2009

---

³ Charakterystykę rolnictwa wykonano na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku.

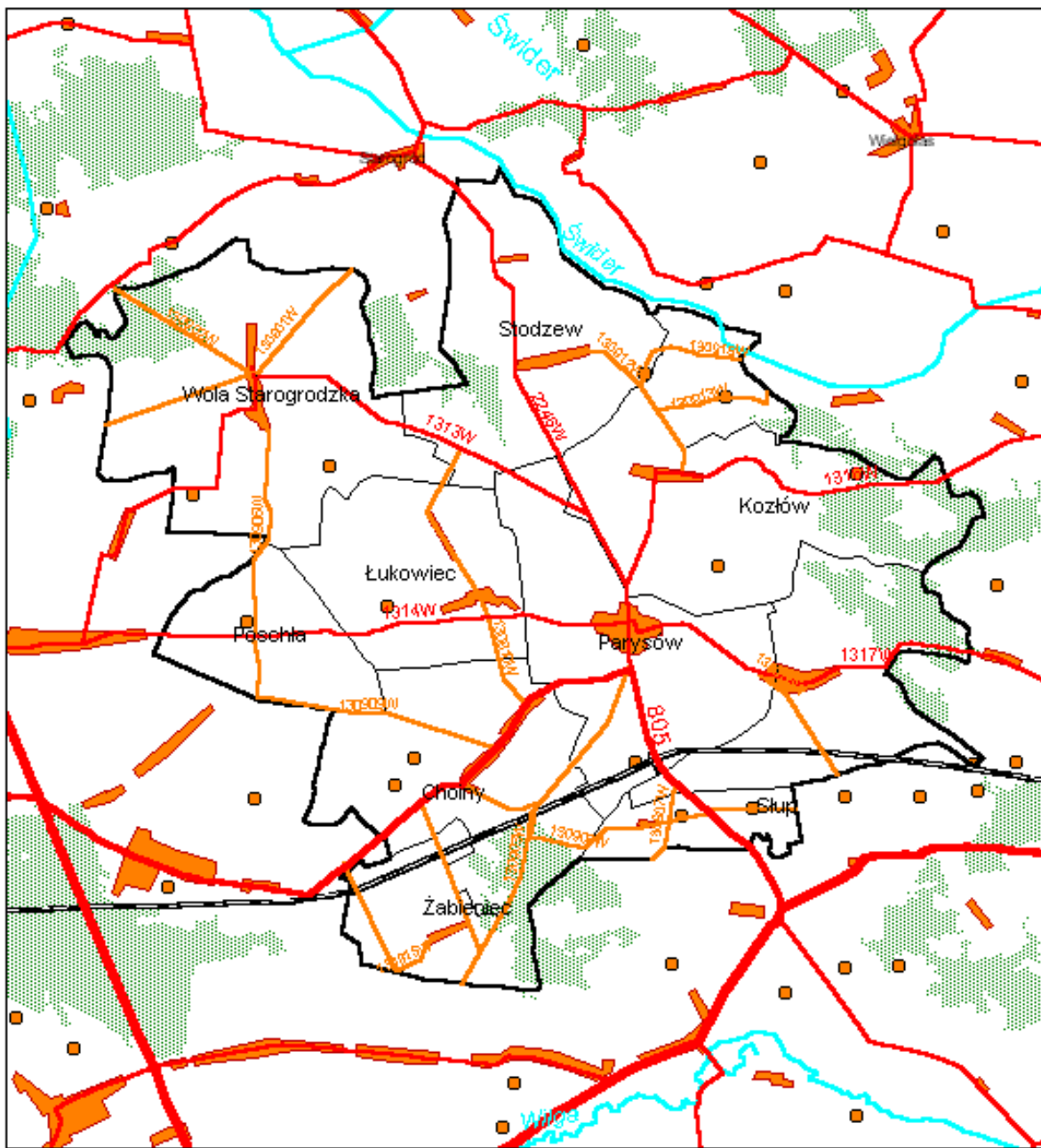
roku ich liczba zmniejszyła się do 153. W strukturze podmiotów (według sekcji PKD) na koniec 2009 roku największy udział posiadają: handel i naprawy - 50 (32,7 %), działalność produkcyjna - 41 (26,8 %) i budownictwo - 14 (9,2 %). W granicach miejscowości gminnej koncentruje się około połowa podmiotów działających w gminie.

6. Infrastruktura techniczna

Zewnętrzne powiązania komunikacyjne gminy realizuje droga wojewódzka nr 805 Wilchta – Dziecinów, przebiegająca przez Parysów. Powiązania Parysowa z sąsiadującymi gminami realizują drogi powiatowe: drogi nr 1313W i nr 1314W – z gminą Pilawa, droga nr 2246W – z gminą Siennica, droga nr 1316W z gminą Latowicz i droga nr 1317W z gminą Borowie. Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 32 km, w tym ponad 26 km o nawierzchni twardej ulepszonej. Szesnaście dróg gminnych objętych wykazem posiada łączną długość 40 km, w tym 10 km o nawierzchni asfaltowej. Drogi gminne w większości posiadają nawierzchnię gruntową, częściowo żwirową, żużlową lub betonową. Łączna długość dróg publicznych na terenie gminy (według sprawozdań) wynosi 100 km, w tym 44 km o nawierzchni twardej. Gęstość sieci drogowej w gminie jest wystarczająca, natomiast jakość techniczna większości dróg jest niska.

Przez teren gminy przebiega dwutorowa, zelektryfikowana linia kolejowa Pilawa – Łuków, z nieczynnym przystankiem w obrębie wsi Parysów. Obecnie linia ta nie posiada żadnego znaczenia dla gminy. Układ komunikacyjny gminy ilustruje mapa 3.

Mapa 3. Powiązania komunikacyjne gminy Parysów

Legenda

- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe
- drogi gminne
- linia kolejowa

Opracowanie własne

Na terenie gminy funkcjonuje **system zbiorowego zaopatrzenia w wodę**. Woda pobierana jest z dwóch ujęć znajdujących się w Parysowie i w Woli Starogrodzkiej.

Ujęcie w Parysowie składa się z dwóch studni głębinowych o głębokości 75 m i 70 m, położonych na terenie stacji uzdatniania wody. Wydajność eksploatacyjna studni wynosi 80 m³/h. Studnie te pobierają wodę z warstw czwartorzędowych.

Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 71,5 km. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 1037 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania⁴. Korzysta z niej 65,2% mieszkańców gminy. Sieć wodociągowa obejmuje zwartą zabudowę we wszystkich wsiach. Do zwodociągowania pozostaje zabudowa rozproszona.

Na terenie wsi Parysów funkcjonuje biologiczno-kontenerowa oczyszczalnia ścieków o przepustowości 50 m³/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest kanał Parysowski, uchodzący do rzeki Rydni, dopływu rzeki Świder. Konieczna jest modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków.

Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 5,3 km, a liczba przyłączy 249. Z sieci korzysta około 17% mieszkańców gminy.

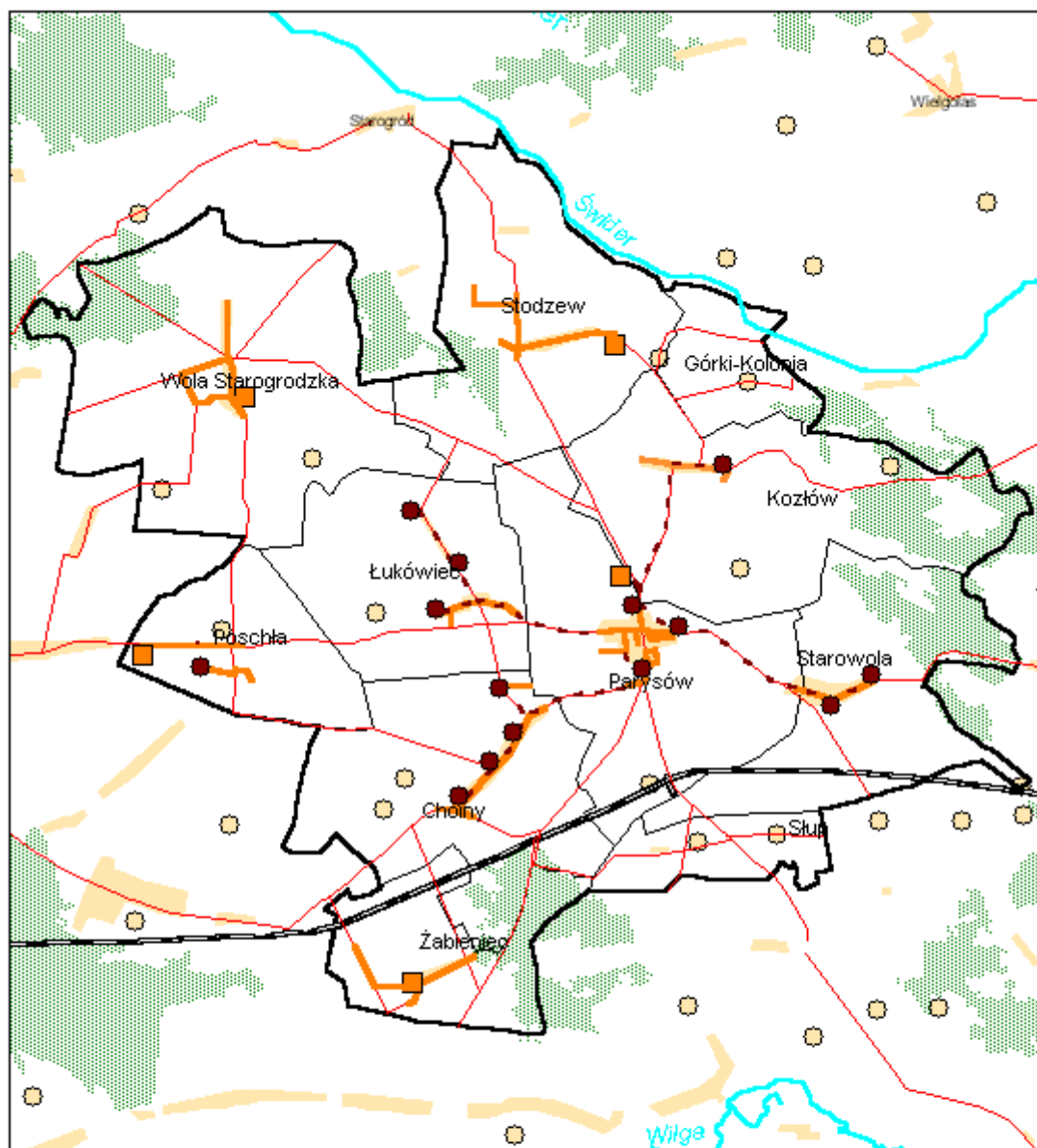
Według programu sanitacji gminy z 2008 roku planowana jest budowa: nowej oczyszczalni ścieków w Parysowie obejmująca swym zasięgiem Parysów, Choiny, Kozłów, Starowolę, Pszonkę i Łukówiec, oczyszczalni kontenerowych w Woli Starogrodzkiej, Stodzewie, Poschle i Żabieńcu oraz zbiorczej sieci kanalizacyjnej (grawitacyjnej i tłocznej) o łącznej długości 27 km, obejmującej zwartą zabudowę wszystkich wsi. W zabudowie rozproszonej przewiduje się zakładanie przydomowych oczyszczalni ścieków. Schemat programu sanitacji ilustruje mapa 4.

Działania w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych stanowią jedno z priorytetowych zadań Gminy.

---

⁴ Według danych Urzędu Gminy, stan na koniec sierpnia 2009 roku.

Mapa 4. Schemat programu sanitacji gminy

Legenda

	drogi: wojewódzka, powiatowe i gminne		lasy
	linia kolejowa		rzeki
	kanalizacja grawitacyjna		zabudowa zwarta
	kanalizacja tłoczna, pompownie ścieków		zabudowa rozproszona
	oczyszczalnie ścieków		

Opracowanie własne na podstawie "Programu sanitacji gminy Parysów",
Biuro Projektów Wodno-Inżynierskich "BIPROWOD", czerwiec 2008 r.

W Gminie Parysów funkcjonuje system zbiórki odpadów komunalnych, które unieszkodliwiane są przez składowanie na składowisku poza terenem gminy przez wyspecjalizowane firmy posiadające pozwolenia w tym zakresie.

Od maja 2004 r. wprowadzono selektywną zbiórkę odpadów z podziałem na makulaturę, szkło białe i kolorowe, plastik, aluminium. Odpady zbierane są przez mieszkańców do worków o pojemności 120 litrów i odbierane 1 raz w miesiącu przez firmę TIP-TOP.

Teren gminy jest częściowo zgazyfikowany. Długość czynnej sieci przesyłowej na terenie gminy wynosi 11,1 km, a sieci rozdzielczej 21,3 km. Na koniec 2008 roku⁵ liczba przyłączy do sieci gazowej na terenie gminy wynosiła 176, liczba odbiorców gazu 184, w tym ogrzewający mieszkania gazem 62. Z instalacji gazowej korzystało 14,3% mieszkańców gminy. Sieć gazowa funkcjonuje w miejscowościach: Parysów, Choiny, Starowola, Kozłów i Stodzew.

Przez teren gminy przebiega jednotorowa linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV z elektrowni Kozienice do stacji 400/220/110 kV w Miłosnej koło Warszawy.

Gmina Parysów zasilana jest w podstawowym układzie pracy liniami SN 15 kV ze stacji 110/15 kV w Garwolinie i Pilawie. Zasilają one odpowiednio 24 i 12 z 37 stacji 15/0,4 kV zlokalizowanych na terenie gminy. Jedna stacja pracująca w miejscowości Górki Kolonia jest zasilana przez stację 110/15 kV w Mrozach. Stacja w Mrozach i dodatkowo stacja w Mińsku Mazowieckim są źródłami zasilania rezerwowego w przypadku awarii lub konserwacji stacji zasilania podstawowego. Analiza systemu magistralnych linii SN 15 kV zasilających gminę Parysów pozwala na stwierdzenie, że stanowi on dobre uwarunkowanie do lokalizacji w tej gminie, zwłaszcza w pobliżu magistral „Parysów” i „Puznówka”, obiektów drobnego przemysłu i usług o średnich zapotrzebowaniach na moc szczytową.

Stan lokalnych urządzeń elektroenergetycznych (stacje trafo 15/0,4 kV wraz z zasilającymi je liniami SN 15 kV i linie niskiego napięcia 0,4 kV) na terenie gminy jest w poszczególnych wsiach zróżnicowany w zależności od okresu budowy ale generalnie biorąc – niezły. Najlepszy stan urządzeń jest we wsiach: Parysów, Choiny, Łukówiec, Starowola i Kozłów, stan średni we wsiach: Wola Starogrodzka, Stodzew, Górki-Kolonia i Słup, a najgorszy we wsiach Żabieniec i Poschła.

7. Budżet gminy

Budżet gminy w 2008 kształtował się na poziomie około 9 mln zł (9,1 mln zł dochody, 9,0 mln zł wydatki). Po stronie dochodów najważniejszą pozycją są subwencje, które w 2008 roku wyniosły 53,8% ogólnej kwoty dochodów, a średnio w latach 2000-2008 stanowiły 49,8%.

---

⁵ Według BDR GUS

Dochody własne w 2007 roku stanowiły 25,5% dochodów ogółem). Najważniejsze pozycje dochodów własnych to: podatek od nieruchomości, udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa - podatek dochodowy od osób fizycznych i podatek rolny. Uzupełnieniem tych dochodów są dotacje celowe z budżetu państwa i dotacje otrzymane z funduszy celowych. W strukturze wydatków, średnio w latach 2000-2008, 19,8% stanowiły wydatki inwestycyjne, co oznacza dość wysoki poziom inwestowania w gminie. W ujęciu działowym, średnio w latach 2000-2008, – 41,8% stanowiły wydatki na oświatę. Cechą budżetu jest niski udział dochodów własnych, a tym samym duże uzależnienie od subwencji i dotacji, a po stronie wydatków dominacja wydatków na oświatę.

8. Podsumowanie – analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Sfera demograficzno-społeczna	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stabilna liczba ludności i korzystna struktura wiekowa 2. Aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców 3. Wysoka aktywność zawodowa ludności 4. Koncentracja osadnictwa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odpływ młodych, najlepiej wykształconych kadr 2. Bezrobocie 3. Ogólnie słaba sytuacja materialna ludności i ubóstwo części rodzin
Sfera gospodarcza	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą 2. Znaczące walory kulturowe i historyczne dla rozwoju turystyki 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej i jej wykorzystanie (znaczny odsetek UR stanowią odłogi i ugory) 2. Niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych 3. Wysoko zamortyzowany majątek trwały w rolnictwie i brak środków finansowych na jego modernizację techniczną. 4. Ograniczony dopływ kapitału do działalności produkcyjnej i usług 5. Niewystarczający poziom zagospodarowania turystycznego.
Infrastruktura techniczna	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 805, w sąsiedztwie dróg krajowych nr 17 i nr 76, wystarczająca gęstość sieci dróg publicznych 2. Wysoki stopień zwodociągowania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedoinwestowanie w zakresie gospodarki ściekowej 2. Słaby stan techniczny dróg gminnych 3. Brak możliwości wykorzystania linii kolejowej na potrzeby lokalne
Sfera przyrodnicza	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciętne walory przyrodnicze 2. Niski stopień degradacji powierzchni ziemi, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska jakość wód powierzchniowych i stopień oczyszczania ścieków

wysokie parametry jakości powietrza 3. Wysoka jakość zasobów wód podziemnych i zasobność głównych poziomów wodonośnych	2. Niski stopień małej retencji
Infrastruktura społeczna	
1. Dobry stan bazy lokalowej szkół 2. Zaawansowana budowa nowego budynku przedszkola	1. Brak obiektów sportowych: boiska, sale gimnastyczne, stadion 2. Brak Domu Kultury

Szanse i zagrożenia rozwoju gminy

Szanse	Zagrożenia
1. Rosnące znaczenie miejscowości gminnej 2. Możliwość wzmocnienia dyfuzji impulsów rozwojowych z Warszawy i z Garwolina na teren gminy. 3. Możliwość uzyskania środków z funduszy zewnętrznych na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej, ochrony środowiska i obszarów wiejskich	1. Brak zewnętrznego wsparcia finansowego dla niezbędnych inwestycji, zwłaszcza kanalizacji i oczyszczalni ścieków 2. Kontynuacja niekorzystnych trendów w zakresie rozwoju gospodarczego (przedłużanie się sytuacji kryzysowej). 3. Brak skutecznej realizacji polityki strukturalnej państwa wobec rolnictwa i obszarów wiejskich 4. Pogarszanie stanu technicznego dróg

III. WIZJA ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW I ZADANIA SŁUŻĄCE JEJ REALIZACJI

Biorąc pod uwagę uwarunkowania rozwoju miejscowości wynikające z jej położenia geograficznego, środowiska przyrodniczego i kulturowego, aktualnego stanu zagospodarowania z uwzględnieniem przedsięwzięć przygotowanych do realizacji, przyjmuje się następujące cele dalszego rozwoju:

- a) cel nadrzędny - poprawa warunków życia mieszkańców przy zachowaniu równowagi pomiędzy działalnością gospodarczą a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- b) cele społeczne:
  - poprawa jakości życia mieszkańców (standardu zamieszkania, poziomu usług),
  - aktywizacja zatrudnienia;
- c) cele gospodarcze:
  - dalszy rozwój produkcji mleczarskiej; specjalizacja w chowie trzody chlewnej, wdrażanie rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa produktów wytwarzanych metodami ekologicznymi,
  - rozwój turystyki i wypoczynku,

- rozwój usług związanych z obsługą ludności, rolnictwa oraz turystyki i wypoczynku;
- d) cele przyrodnicze: ochrona walorów środowiska przyrodniczego (lasów, dobrych gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego);
- e) cele kulturowe: zachowanie cennych zasobów dziedzictwa kulturowego (układów urbanistycznych, zabytków architektury i ich ekspozycji, stanowisk archeologicznych);
- f) cele przestrzenne: kształtowanie ładu przestrzennego, w szczególności rynku i jego otoczenia.

Cele społeczne

Osiąganiu wymienionych celów służy realizacja następujących zadań:

1. Poprawa warunków życia:
  - przygotowanie terenów pod niezbędną infrastrukturę techniczną, budownictwo mieszkaniowo-usługowe i działalność gospodarczą,
  - zwodociągowanie zabudowy rozproszonej, pozostającej poza zasięgiem sieci wodociągowej,
  - rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
  - dalsza gazyfikacja,
  - poprawa estetyki budynków mieszkalnych i całych posesji,
  - wspieranie działań organizacji samopomocowych i charytatywnych,
2. Podniesienie poziomu wykształcenia poprzez:
  - doskonalenie bazy dydaktycznej szkoły podstawowej i gimnazjum,
  - pozyskiwanie wysoko kwalifikowanej kadry pedagogicznej, gwarantującej wysoki poziom zajęć dydaktycznych,
  - wprowadzenie stypendiów dla uczniów zdolnych, wywodzących się z ubogich rodzin,
  - fundowanie stypendiów dla tych osób, które podejmą studia zgodnie z potrzebami gminy, a po ich ukończeniu będą pracowały na terenie gminy;
3. Oddziaływanie na aktywizację zatrudnienia poprzez:
  - uruchomienie frontu robót związanych z budową dróg, zalesianiem ugorów i odłogów,
  - wspieranie rozwoju produkcji i usług,
  - tworzenie warunków do inwestowania;
4. Kształtowanie rozwoju przestrzennego miejscowości poprzez wyznaczenie i uzbrojenie terenów budowlanych;
5. Wzmocnienie tożsamości kulturowej poprzez:
  - ochronę historycznej struktury przestrzennej, obejmującej zwłaszcza rynek,
  - upowszechnianie regionalnych form architektury,
  - rozwijanie towarzystw i organizacji działających na rzecz gminy.

Rozwój gospodarczy

Cele te będą realizowane poprzez wykonanie następujących zadań:

1. Umocnienie istniejących oraz stworzenie nowych podmiotów. Służą temu:
  - zastosowanie ulg podatkowych w zakresie podatku od nieruchomości dla rozpoczynających działalność gospodarczą poza rolnictwem,
  - wyznaczenie i przygotowanie terenów pod działalność produkcyjną i rzemiosło,
  - rozbudowa infrastruktury technicznej,
  - promocja walorów gospodarczych gminy,
  - sprawnie działająca administracja gminna;
2. Ekologizacja rolnictwa. Wymaga ona:
  - stworzenia grup producenckich zajmujących się: wytwarzaniem, konfekcjonowaniem, przetwórstwem i sprzedażą produkcji ekologicznej,
  - realizacji inwestycji zmniejszających zanieczyszczenie środowiska;
3. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw poprzez:
  - scalanie i wymianę gruntów,
  - korzystanie z kredytów preferencyjnych na zakup ziemi, utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rolnego,
  - przejmowanie ziemi od rolników przechodzących na emeryturę i nie mających następców,
  - zalesianie gruntów o niskiej przydatności dla rolnictwa, na których produkcja rolna staje się nieopłacalna, według wcześniej opracowanego programu zalesień, umożliwiającego uzyskanie dofinansowania na ten cel;
4. Wspieranie różnych form pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej. Należą do nich:
  - agroturystyka,
  - handel i gastronomia,
  - inne usługi np. budowlane, transportowe, mechanika pojazdowa;
5. Poprawa efektywności gospodarstw rolnych. Wymaga ona:
  - stałego doradztwa na rzecz rolników, zwłaszcza w zakresie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego,
  - stworzenia warunków do różnych form kształcenia rolników,
  - stosowania bardziej pracochłonnych kierunków produkcji.

Rozwój turystyki

Osiągnięcie tego celu wymaga wykonania następujących zadań:

1. Tworzenie warunków dla realizacji inwestycji związanych z obsługą ruchu turystycznego poprzez:
  - uwzględnianie zagospodarowania turystycznego w planie zagospodarowania przestrzennego,
  - sprzedaż lub wdzierżawienie terenów bądź obiektów należących do gminy na cele związane z turystyką i obsługą turystów,
  - wyznaczenie miejsc pod parkingi dla turystów zmotoryzowanych,
  - wykonanie ścieżek rowerowych do najbardziej atrakcyjnych miejsc w gminie;

2. Zapobieganie niewłaściwemu zagospodarowaniu obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym poprzez:
  - wprowadzenie zakazu wznoszenia tymczasowych obiektów budowlanych szpecących krajobraz,
  - przestrzeganie wymogu dostosowania form architektonicznych obiektów budowlanych do krajobrazu gminy,
3. Promocja walorów gminy poprzez:
  - wydawanie folderów, promowanie walorów gminy w prasie o zasięgu krajowym,
  - informacje w internecie;
4. Wytyczenie szlaków turystycznych i obsługa tych szlaków. Wskazane jest uruchomienie punktu turystycznego w Parysowie, dysponującego materiałami informacyjnymi na temat atrakcji turystycznych możliwych do obejrzenia w gminie i jej otoczeniu.
5. Zorganizowanie placówek obsługujących ruch turystyczny. Realizacja tego zadania polega na:
  - stworzeniu ogólnodostępnej bazy noclegowej, zwłaszcza w postaci pokoi gościnnych i tanich schronisk, wykorzystując między innymi miejscowe szkoły,
  - budowie obiektów służących odpoczynkowi na trasach turystycznych;
6. Utrzymanie porządku na obszarach koncentracji ruchu turystycznego. Wymaga to:
  - utrzymania pojemników do gromadzenia odpadów,
  - budowy ogólnodostępnych sanitariatów,
  - powołania służb do sprzątania terenów intensywnie penetrowanych przez turystów.

Rozwój infrastruktury technicznej

1. Budowa i przebudowa dróg i ulic. Należą do nich w pierwszej kolejności ulice: Armii Krajowej, Słoneczna oraz droga równoległa do Armii Krajowej.
Plany modernizacji dróg gminnych będą ustalane corocznie przez Radę Gminy.
Ponadto przewiduje się, że w najbliższym czasie samorząd województwa podejmie remont drogi wojewódzkiej nr 805, a samorząd powiatu garwolińskiego przebudowę dróg powiatowych: nr 1314W i 1317W;
2. Budowa systemu kanalizacji sanitarnej obejmująca:
  - nową oczyszczalnię ścieków o przepustowości 320 m³/d, 3,8 km sieci kanalizacji grawitacyjnej, 1,3 km sieci kanalizacji tłocznej w Parysowie; kolejność realizacji sieci kanalizacyjnej, ulice: Słoneczna, Partyzantów, Garwolińska, Jana Pawła II, Spokojna, Polna;
  - w perspektywie powiązanie z tym systemem zwartej zabudowy wsi: Choiny, Łukówiec, Starowola i Kozłów,

- przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej.
- 3. Zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu unieszkodliwiania odpadów stałych.

Ochrona środowiska przyrodniczego

1. Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej. Realizując to zadanie należy:
  - zalesić odłogi i ugory, zwłaszcza położone w sąsiedztwie kompleksów leśnych,
  - przeciwdziałać osłabianiu biologicznej odporności drzewostanów;
2. Prowadzenie zrównoważonej gospodarki rolnej. Zadaniem w tym zakresie są:
  - ekologizacja rolnictwa w północnej części gminy,
  - ograniczenie przeznaczania gleb chronionych na cele nierolnicze,
  - pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu łąk w dolinach rzecznych;
3. Ochrona powietrza atmosferycznego poprzez zastępowanie w ogrzewaniu budynków węgla gazem ziemnym lub olejem opałowym.

IV. PROGRAM INWESTYCYJNY MIEJSCOWOŚCI PARYSÓW NA LATA 2010-2013 i 2014-2020 (wyciąg z planu inwestycyjnego gminy)

- Dokończenie budowy przedszkola w Parysowie:
  - wartość kosztorysowa – 4,8 mln zł,
  - pozostała kwota do zakończenia zadania 3 mln zł,
  - okres realizacji – 2008-2011,
  - źródła finansowania: środki własne, RPO WM (działanie 7.2 – infrastruktura służąca edukacji);
- Sieć wodociągowa z przyłączami:
  - wartość kosztorysowa – 0,4 mln zł,
  - okres realizacji – 2009-2010,
  - źródła finansowania: budżet własny, budżet Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Parysów:
  - wartość kosztorysowa - 1,5 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2011-2015,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze zewnętrzne;
- Modernizacja i rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków:
  - wartość kosztorysowa - 0.35 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2009-2010,

- źródła finansowania: budżet gminy, fundusze zewnętrzne;
- Budowa nowej oczyszczalni ścieków w Parysowie:
  - wartość kosztorysowa – 5 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2011-2012,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze UE;
- Budowa w Parysowie 3,8 km sieci kanalizacji grawitacyjnej, 1,3 km sieci kanalizacji tłocznej i 3 pompowni ścieków:
  - wartość kosztorysowa - 1,32 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2011-2012,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze UE;
- Przebudowa płyty Rynku w Parysowie:
  - wartość kosztorysowa - 1,8 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2010-2012,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze zewnętrzne;
- Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie całej gminy (na bardziej energooszczędne):
  - wartość szacunkowa – 2 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2014-2020
  - źródło finansowania – budżet gminy, WFOŚ i GW;
- Budowa zespołu boisk sportowych w miejscowości gminnej Parysów:
  - wartość szacunkowa - 2,8 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2010-2012,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze zewnętrzne;
- Wspomaganie w zakresie rozwoju infrastruktury techniki cyfrowej:
  - wartość szacunkowa - 3 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2010-2016,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze UE;
- Budowa domu pomocy społecznej:
  - wartość szacunkowa – 4,5 mln zł,
  - okres realizacji – lata 2015-2020,
  - źródła finansowania: budżet gminy, fundusze zewnętrzne.

V. PLANOWANE I POSTULOWANE ZADANIA INWESTYCYJNE PODMIOTÓW ZEWNETRZNYCH

- Samorząd województwa:
  - Drogi wojewódzkie:
  - Przebudowa drogi nr 805,
  - Melioracje użytków rolnych

Do zmeliorowania pozostaje w gminie 1035 ha użytków rolnych. Według docelowego programu, opracowanego przez WZMiUW w Siedlcach z siedzibą w Sokołowie Podlaskim (z lipca 1992 r.) potrzeby te obejmują m.in. zadanie "Choiny - Łukówiec" - o powierzchni 795 ha we wsiach: Parysów, Choiny, Żabieniec, Łukówiec, Poschła i Słup

- Samorząd powiatu:

▪ Modernizacja dróg powiatowych:

- nr 1313W z Parysowa w kierunku wsi Wola Starogrodzka;
- nr 1314W z Parysowa w kierunku wsi Poschła;
- nr 2246W z Parysowa w kierunku wsi Stodzew i dalej w kierunku Siennicy;
- nr 1316W z Parysowa do Kozłowa i dalej w kierunku Latowicza;
- nr 1317W z Parysowa do Starowoli i dalej w kierunku wsi Gózd - gmina Borowie;
- Mazowiecki Okręgowy Zakład Gazownictwa w Warszawie:
  - rozbudowa sieci gazowej w gminie – szacunkowa wartość inwestycji około 15 mln zł.
- Parafia Rzym.-Katolicka Diecezji Siedleckiej pw. Wniebowzięcia NMP w Parysowie
  - remont zabytkowego kościoła w Parysowie – szacunkowa wartość inwestycji około 3 mln zł, okres realizacji 2010 – 2020;
  - remont ogrodzenia wokół kościoła – szacunkowa wartość inwestycji około 0,8 mln zł, okres realizacji 2010 – 2016;
  - remont zabytkowej Kaplicy na cmentarzu grzebalnym w Parysowie – szacunkowa wartość inwestycji około 0,2 mln zł, okres realizacji 2010 – 2015;
- Cmentarze: renowacja i uporządkowanie
  - rzymsko – katolicki – szacunkowa wartość inwestycji około 0,1 mln zł, okres realizacji 2010 – 2015;
  - żydowski – szacunkowa wartość inwestycji około 0,1 mln zł, okres realizacji 2010 – 2015.

VI. OCZEKIWANE EFEKTY REALIZACJI PLANU

Realizacja przedstawionych zamierzeń powinna przynieść następujące efekty:

- zwiększenie efektywności produkcji rolnej,
- znaczne rozszerzenie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy, a w ślad za tym ruchu turystycznego i usług związanych z obsługą turystów,
- poprawa wizerunku i estetyki miejscowości z zachowaniem wartości oraz dbałości o obiekty dziedzictwa kulturowego i narodowego,
- podniesienie zamożności mieszkańców gminy,
- utrzymanie pozytywnych trendów demograficznych.

W ujęciu wskaźnikowym w wyniku realizacji planu oczekuje się:

- powstania około 200 miejsc pracy w pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej,
- zwiększenia o około 20 % dochodów własnych budżetu gminy,

- zmniejszenia o około 10% odpływu ludności w wyniku poprawy warunków życia mieszkańców,
- zmniejszenia o około 20 % przestępczości i wypadkowości, m.in. w wyniku poprawy stanu technicznego dróg i oświetlenia ulicznego.

VII. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU

- Zadania inwestycyjne własne będą umieszczane w corocznych budżetach gminy. We właściwym czasie będą składane wnioski dotyczące ich dofinansowania ze środków UE lub innych środków „zewnętrznych”.
- Gmina będzie organizowała przetargi, w wyniku których będą wyłaniani wykonawcy zadań inwestycyjnych.
- Gmina będzie współpracowała z samorządami województwa mazowieckiego i powiatu garwolińskiego w zakresie realizacji zadań inwestycyjnych na swoim terenie pozostających w gestii tych samorządów (drogi, melioracje, mała retencja) oraz organizacjami pozarządowymi, Kościołem Rzymsko-Katolickim i innymi związkami wyznaniowymi a także z administracjami specjalnymi w zakresie reelektryfikacji i gazyfikacji.
- Gmina będzie prowadziła stałą działalność informacyjną i promocyjną (poprzez internet, foldery, prasę) mającą na celu przyciągnięcie inwestorów i turystów.

IX. SPOSOBY MONITOROWANIA

Przebieg realizacji niniejszego planu będzie monitorowany. Przynajmniej raz w roku będzie sporządzana pisemna informacja w tym zakresie. Obejmie ona między innymi dane dotyczące stopnia realizacji poszczególnych zadań inwestycyjnych oraz przekształceń w strukturze społeczno-gospodarczej gminy. Oceny będą podstawą dalszych działań zmierzających do usunięcia barier i zagrożeń w realizacji planu i jego ewentualnej korekty.

Spis map

Mapa 1. Położenie gminy Parysów - wybrane aspekty	3
Mapa 2. Rynek w Parysowie	4
Mapa 3. Powiązania komunikacyjne gminy Parysów	9
Mapa 4. Schemat programu sanitacji gminy	11